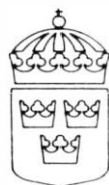

Motion till riksdagen

1986/87:Ju701

Britta Bjelle (fp)

Förundersökningsledning

Mot.
1986/87
Ju701 – 707

Efter mordet på statsminister Olof Palme vidtog ett stort och besvärligt spaningsarbete. Detta leddes av polismästare Hans Holmér. Så småningom växte misstankarna i styrka och man kunde konstatera att utredningen hade en misstänkt person.

I detta läge blev chefsåklagare K.G. Svensson förundersökningsledare. I 23 kap. 3 § rättegångsbalken regleras förundersökningen på följande sätt: "Förundersökningen inleds av polismyndighet eller åklagaren. Har den inletts av polismyndighet och är saken ej av enkel beskaffenhet, *skall* ledningen övertagas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren skall ock eljest övertaga ledningen, när det finns påkallat av särskilda skäl."

Innehållet i lagtexten innebär enligt Karl Olivecronas Rättegång i brottmål enligt rättegångsbalken att spanings- och efterforskningsarbetet verkställs genom polismyndighetens försorg. Det andra stadiet under förundersökningen leds av åklagaren. Han skall överta ledningen av förundersökningen, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Övertagandet markeras genom att målet diarieförs hos åklagarmyndigheten. Sedan åklagaren övertagit ledningen av förundersökningen är det han som har att vidta åtgärder som ankommer på undersökningsledare. Vidare framgår att åklagaren redan under spaningsstadiet äger meddela anvisningar rörande undersökningens bedrivande. Att åklagaren skall fungera såsom undersökningsledare betyder icke att han själv skall omhänderta förhör m. m. som hör till förundersökningen; det skulle vara omöjligt för åklagaren att hinna med detta. Utredningsarbetet måste huvudsakligen ske genom polisens försorg. Meningen är endast att åklagaren skall ha *ledningen* av arbetet. Även om åklagaren alltså inte aktivt deltar i förhör och liknande under förundersökningen har JO i en ämbetsberättelse påpekat att det är undersökningsledaren som har ansvaret för vad som företas eller underlåts vid förundersökningen. Dessa regler kan i förstone verka klara och lättolkade.

I förundersökningen av mordet på Olof Palme har emellertid uppstått samarbetssvårigheter mellan polismästare Hans Holmér och åklagarna, först chefsåklagare K.G. Svensson och därefter överåklagare Claes Zeime.

Den som följt massmedias redogörelse av förundersökningen av mordet har bibringats den uppfattningen att det råder dubbelkommando i förundersökningen. De interna samarbetsproblemen tyder på liknande förhållanden.

Rättegångsbalkens regler om förundersökning bygger på förhållandena som rådde på 1940-talet. Rättegångsbalken tillkom 1942 och genomgick en

genomgripande reformering 1948. På den tiden var åklagare och polischef oftast en och samma person. Det var endast i Stockholm, Göteborg och Malmö samt ett tiotal andra städer som åklagar- och polisväsendet var åtskilda. I dessa hade städerna det ekonomiska ansvaret för åklagarväsendet medan staten stod för kostnaderna i övriga landet. 1965 förstatligades polis- och åklagarväsendet och i samband med detta skildes åklagarväsendet definitivt från polisväsendet. I samband med förstatligandet skärptes också kompetenskraven för åklagare. Efter 1965 har polisväsendet vuxit och utvecklats och är i dag en resursstark myndighet. Förundersökningsreglerna i rättegångsbalken upplevs säkert allttjämt som riktiga, med hänsyn till åklagarkompetens och kunskaper genom deras nära kontakt med domstolarna. Emellertid är det två skilda myndigheter som skall samarbeta och där viljan till samarbete i det enskilda fallet är avgörande för resultatet.

I utredningen av mordet på Olof Palme har flera höga jurister uppenbarligen olika uppfattningar om hur rättegångsbalkens regler skall tolkas. Även i andra städer än Stockholm kan råda dragkamp då det gäller det reella innehållet i förundersökningsledning.

I stora och komplicerade mål är det särskilt angeläget att samarbetet fungerar bra. I dessa mål finns ett stort massmedialt intresse och i och med det kommer prestige lätt med i spelet. Det är därför angeläget att reglerna angående förundersökningsledning är utförliga och klara och att utrymmet för egna tolkningar minimeras.

Reglerna i rättegångsbalken har tillkommit i en tid då myndighetsorganisationen var en annan. Det finns därför mot bakgrund av vad som hänt i förundersökningen av mordet på Olof Palme skäl att se över och eventuellt komplettera reglerna i rättegångsbalken om förundersökningsledning.

Hemställan

Med stöd av vad ovan anförts hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en översyn av rättegångsbalkens regler angående förundersökningsledning i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 14 januari 1987

Britta Bjelle (fp)